

УДК 340 : 342.9 : 346.1 : 004

DOI <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2023-45-1-137-149>

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СФЕРИ ПУБЛІЧНИХ ЕЛЕКТРОННИХ РЕЄСТРІВ

Вінник О. М., Шаповалова О. В.

LEGAL SECURITY OF PUBLIC ELECTRONIC REGISTRIES

Vinnik O. M., Shapovalova O. V.

Стаття присвячена проблемам правового регулювання відносин у сфері публічних електронних реєстрів. Визначаються виключно важлива роль зазначених реєстрів в умовах громадянського суспільства, що мають забезпечити прозорість суспільно важливих відносин в різних сферах суспільного життя (економіці, земельних і аграрних відносин, охороні здоров'я, освіті, при наданні адміністративних послуг та ін.), контроль за дотриманням встановлених законом вимог щодо об'єктів реєстрів, захист прав та законних інтересів праволодільців та користувачів реєстрової інформації. Аналізуються положення Закону України «Про публічні електронні реєстри». Визначається його роль в системі законодавства, що регулює відносини цифровізації, як такого, що сприяє систематизації цього законодавства. З огляду на універсальність використання публічних електронних реєстрів з точки зору їх застосування в усіх основних сферах суспільного буття, а також використання при цьому надбань цифровізації (цифрової платформи, зокрема), пропонується ключові положення щодо таких реєстрів закріпити в Цифровому кодексі України, питання прийняття його було порушено ще кілька років тому.

Ключові слова: публічні електронні реєстри, цифровізація, адміністративні послуги, цифрова економіка, систематизація законодавства про цифровізацію.

Вступ. Ключовою складовою цифрової економіки є публічні електронні реєстри (далі – ПЕР), що виконують низку функцій, забезпечуючи значну прозорість такої економіки завдяки можливості визначення параметрів її суб'єктів (наявність відповідних дозволів, реєстрації тощо) і, відповідно, доцільності співпраці з ними, а також отримання відомостей для розв'язання конфліктів/спорів за участю таких осіб. Основним актом, що регулює відносини, пов'язані з такими реєстрами, є Закон України від 18 листопада 2021 р. «Про публічні електронні реєстри» (Закон ППЕР) [1], який встановлює правові, організаційні і фінансові засади створення та функціонування публічних електронних реєстрів з метою захисту прав та інтересів фізичних та юридичних осіб під

час створення, зберігання, оброблення та використання інформації у публічних електронних реєстрах. Дія зазначеного Закону поширюється не лише на цифрову економіку, а й інші всі сфери суспільного буття, що зазнали цифровізації (охорони здоров'я, освіти, правосуддя, земельних та екологічних відносин, надання адміністративних послуг тощо). Отже, це універсальний механізм, що забезпечує низку важливих в умовах громадянського суспільства функцій, включно з прозорістю відносин, що забезпечує і можливість контролю над ними для попередження зловживань, зменшення їх кількості та наслідків.

Правові проблеми публічних електронних реєстрів порушувалися неодноразово як вітчизняними [2; 3; 4; 5; 6], так і за-

рубіжними дослідниками/міжнародними інституціями (ОБСЄ) [7; 8] щодо ролі зазначених реєстрів у сферах цифрової економіки та надання адміністративних послуг з точки зору необхідності вдосконалення нормативно-правового забезпечення, в тому числі в умовах війни [7; 8] (проблема інформаційного та кіберзахисту). Разом з тим, більшість досліджень проводилися до набуття чинності Законом «Про публічні електронні реєстри», а, отже, не враховувала його положень. Крім того, спричинений повномасштабною російською агресією проти України воєнний стан виявив критично важливі для країни проблеми, пов'язані з інформаційною та кібербезпекою, про що наголошується в одному з документів ОБСЄ [7]. Проблема правового забезпечення сфери публічних електронних реєстрів тісно пов'язана з питаннями вдосконалення нормативно-правового регулювання відносин цифровізації з точки зору його систематизації, про що не наголошується в зазначених дослідженнях. У зв'язку з цим наша стаття має ціллю не лише проаналізувати Закон ППЕР, але й визначити його місце в законодавстві про цифровізацію, включно з проблемою його систематизації.

Вклад основного матеріалу. ПЕР відіграють значну роль не лише в економічній, а й в інших сферах суспільного життя, про що свідчать положення актів законодавства щодо використання таких реєстрів та інформаційні ресурси Міністерства юстиції України [9]: сфера підприємництва (Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, [Єдиний реєстр підприємств, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство](#) [9], Реєстр постачальників електронних комунікаційних мереж та послуг [10], Реєстру індустріальних (промислових) парків [11]), нормотворчої діяльності ([Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів](#) [9]), цивільних відносин ([Спадковий реєстр](#); [Єдиний реєстр довіреностей](#), [Державний реєстр об'явлених рухомого майна](#) [9] та ін.), правосуддя (Відомості з Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення [9], Єдиний реєстр досудових розсліду-

вань [12]), адміністративних послуг ([13; 14]) та інших сфер.

Отже, ПЕР є універсальним правовим механізмом, що забезпечує порядок у певній сфері, акумулюючи та використовуючи необхідну для її функціонування інформацію. Застосування при цьому цифрових технологій є свідченням того, що ПЕР є важливою складовою цифровізації (в тому числі цифрової економіки), а Закон ПЕР – частиною законодавства, що регулює відносини цифровізації, кроком до його систематизації, визначивши загальні засади використання ПЕР в будь-яких сферах життя суспільства.

Мету запровадження ПЕР законодавець закріпив в ст. 3 Закону ППЕР, передбачивши, що вони створюються, ведуться, адмініструються з метою накопичення, оброблення та надання відповідній інформації офіційного визнання у разі створення, зберігання та використання інформації в реєстрах, дотримання прав та інтересів громадян, їх об'єднань, юридичних осіб, територіальних громад, органів державної влади та органів місцевого самоврядування шляхом забезпечення повною, достовірною та актуальною інформацією про осіб, їхні правові та майнові статуси, речі і права на них, у тому числі під час провадження дозвільної діяльності, надання адміністративних, соціальних та інших публічних послуг, провадження іншої управлінської діяльності та здійснення державного регулювання, у найбільш зручній для користувачів технологічній, економічній та корупційно безпечній спосіб. Зазначений Закон визначає:

- систему публічних електронних реєстрів та їх об'єктів; систему органів та суб'єктів у сфері публічних електронних реєстрів; вимоги до реєстрової інформації та реєстрових даних, їх статусу, форми та складу, створення, збирання, ведення, оброблення, зберігання та використання; засади та вимоги до створення, ведення, взаємодії, адміністрування, перетворення, модифікації та припинення публічних електронних реєстрів; засади створення та функціонування системи електронної взаємодії електронних ресурсів; засади контролю та відповідальності у сфері публічних електронних реєстрів; фінансові основи створен-

ня та функціонування публічних електронних реєстрів.

- принципи, на яких базується діяльність у сфер ПЕР (ст. 3 Закону ППЕР): 1) єдності методології створення, ведення, адміністрування, реєстрації, взаємодії та припинення реєстрів; 2) обов'язковості реєстрації в реєстрах об'єктів та внесення інформації (змін до неї) про зареєстровані об'єкти; 3) одноразовості реєстрації та недопущення реєстрації реєстрової інформації одних реєстрів в інших реєстрах чи повторного внесення ідентичної інформації (змін до неї) про зареєстровані об'єкти; 4) безперервності внесення до реєстрів інформації про їх об'єкти, що змінюється; 5) інтеперабельності реєстрів; 6) технологічної нейтральності національних технічних рішень під час створення, ведення, адміністрування, взаємодії реєстрів; 7) гарантування державою та держателями об'єктивності, актуальності, достовірності, повноти та захищеності реєстрових даних та реєстрової інформації від несанкціонованих змін; 8) презумпції достовірності реєстрових даних та інформації; 9) відкритості, безоплатності та доступності реєстрових даних, крім випадків, визначених законом; 10) законності одержання, зберігання, оброблення та поширення (передачі) реєстрових даних та реєстрової інформації; 11) гарантування прав праволодільця на доступ до будь-якої реєстрової інформації про нього, належні йому майно, майнові, правові та інші спеціальні статуси, крім випадків, передбачених законом; 12) обов'язкового інформування праволодільця про запити будь-яких осіб щодо інформації про нього та належні йому майно, майнові, правові та інші спеціальні статуси, а також про збирання, оброблення, внесення такої інформації до відповідних реєстрів, її зміну та видалення, крім випадків, передбачених законом; 13) здійснення відповідно до законодавства у сфері захисту персональних даних обробки, зокрема перегляду, поширення та використання персональних даних осіб у реєстрах; 14) гарантування державою та держателями реєстрів користувачам реєстрової інформації вільного отримання, поширення та будь-якого іншого використання інформації, отриманої ними

відповідно до цього Закону, крім обмежень, встановлених законом; 15) гарантування потерпілій особі відновлення порушених прав та/або компенсації у випадку несанкціонованої зміни, поширення, нецільового або незаконного використання інформації (у тому числі інформації з обмеженим доступом); 16) фіксації та логування всіх дій будь-яких осіб з реєстровими даними та реєстровою інформацією; 17) впровадження найбільш досконалих та ефективних технічних та технологічних заходів для забезпечення ведення реєстрів; 18) забезпечення ретроспективного доступу до реєстрових даних; 19) гарантування безстрокового збереження реєстрових даних; 20) захисту реєстрових даних та реєстрової інформації (у тому числі персональних даних) від несанкціонованого доступу; 21) балансу інтересів держави, суспільства, користувачів публічних електронних реєстрів; 22) відповідності державній політиці цифрового розвитку;

- правовий статус/режим ПЕР: такі реєстри (будь-які їх складові) перебувають у власності держави, відповідної територіальної громади або відповідної саморегульованої організації в особі держателя відповідного реєстру; проте реєстри (будь-які їх складові), що використовуються для провадження дозвільної діяльності, надання адміністративних, соціальних та інших публічних послуг, провадження іншої управлінської діяльності та здійснення державного регулювання, перебувають виключно у власності держави або відповідної територіальної громади, включаючи виключні майнові права; відносини щодо ПЕР: регулюються Законом ППЕР (виключно яким визначаються: система реєстрів, система електронної взаємодії; законодавчі засади створення, ведення, модифікації, перетворення, припинення та адміністрування Реєстру реєстрів) відповідно до Конституції України, міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, Цивільного кодексу України, Кодексу України з процедур банкрутства, законів України «Про інформацію», «Про електронні комунікації», «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах», «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України»,

«Про захист персональних даних», «Про доступ до публічної інформації», «Про електронні довірчі послуги», «Про адміністративні послуги» та інші акти законодавства, що регулюють відносини, пов'язані з використанням ПЕР;

- об'єкти ПЕР – інформація про: 1) фізичних осіб, юридичних осіб та об'єднання фізичних та/або юридичних осіб; 2) землі та земельні ділянки із розташованими на них об'єктами нерухомого майна; 3) окремі спеціальні статуси фізичних осіб та їх об'єднання, юридичних осіб, громадських формувань; 4) події; 5) сертифікати, ліцензії, декларації, повідомлення, дозволи, інші документи дозвільного характеру; 6) природні ресурси; 7) правові режими використання і забудови територій та окремих об'єктів; 8) рухоме майно, що відповідно до закону є об'єктом державного обліку; 9) майнові та немайнові права, їх обмеження та обтяження; 10) нормативно-правові акти, нормативні акти та документи технічного характеру, судові рішення, виконавчі документи, інші документи та їх реквізити, довіреності; 11) об'єкти будівництва та закінчені будівництвом об'єкти; 12) іншу інформацію, визначену Законом ППЕР або іншим актом законодавства, згідно з якими створено відповідні реєстри; ідентифікація об'єктів реєстрів здійснюється за допомогою реєстрових номерів, що автоматично присвоюються їм під час реєстрації у відповідних реєстрах;

- поняття, система та види реєстрів: публічний електронний реєстр (реєстр, кадастр, реєстр тощо) – інформаційно-комунікаційна система, що забезпечує збирання, накопичення, захист, облік, відображення, оброблення реєстрових даних та надання реєстрової інформації; реєстр публічних електронних реєстрів (Реєстр реєстрів) – державна інформаційно-комунікаційна система, призначена для формування переліку, шляхом реєстрації інформації про реєстри, державні та інші обов'язкові для використання класифікатори, довідники, технічні специфікації тощо, а також інформаційно-комунікаційні системи, які забезпечують функціонування та/або отримують інформацію з реєстру у порядку електронної інформаційної взаємодії; систе-

ма ПЕР – сукупність реєстрів, що функціонують та взаємодіють для створення, зберігання, оброблення та використання інформації під час провадження дозвільної діяльності, надання адміністративних, соціальних та інших публічних послуг, провадження іншої управлінської діяльності та здійснення державного регулювання становить систему реєстрів; види ПЕР: 1) базові реєстри – реєстри, що забезпечують одноразовий збір інформації про об'єкт реєстру (його правовий статус) з метою багаторазового використання як юридично обов'язкової, достовірної та актуальної інформації про такий об'єкт реєстру (його правовий статус) в інших реєстрах та/або національних електронних інформаційних ресурсах під час провадження дозвільної діяльності, наданні адміністративних, соціальних та інших публічних послуг, провадження іншої управлінської діяльності та здійснення державного регулювання, вичерпний перелік яких встановлюється Законом ППЕР; до категорії базових реєстрів належать: Єдиний державний демографічний реєстр; Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань; Державний земельний кадастр; Єдиний державний реєстр транспортних засобів; Реєстр будівель та споруд; Єдиний державний реєстр адрес; Державний реєстр речових прав на нерухоме майно; 2) інші реєстри (до цієї категорії реєстрів належать реєстри, держателями яких є органи державної влади, органи місцевого самоврядування та які містять інформацію про окремі спеціальні статуси особи, про сертифікати, ліцензії, декларації, повідомлення, інші документи дозвільного характеру; про природні ресурси; про правові режими використання та забудови територій та окремих об'єктів; про рухоме майно, що відповідно до закону є об'єктом державного обліку; про майнові та немайнові права, їх обмеження та обтяження; про нормативно-правові акти, нормативні акти та документи технічного характеру, судові рішення, виконавчі документи, довіреності та про інші об'єкти, які відповідно до закону є об'єктами державного обліку, але не належать до об'єктів базових державних реєстрів, інші державні інфор-

маційні ресурси); 3) визначені законом реєстри саморегульованих організацій;

- основні засади функціонування системи ПЕР: взаємодія реєстрів (всі категорії ПЕР перебувають в електронній – технічній та інформаційній – взаємодії, що здійснюється безперервно; електронна технічна взаємодія передбачає технічну та технологічну здатність реєстрів до обміну даними в режимі «електронний запит – електронна відповідь», взаємного пошуку та перегляду наявних даних, формування спільних масивів даних, документів та форм, автоматичного протоколювання всіх кроків та операцій зазначеної взаємодії за допомогою; системи електронної взаємодії та/або програмних засобів відповідних ПС, інформаційних систем операторів, підключених до Системи електронної взаємодії);

- суб'єктний склад відносин щодо ПЕР (ст. 9): 1) Кабінет Міністрів України, повноваження якого визначаються ст. 10 Закону ППЕР; 2) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері розвитку національних електронних інформаційних ресурсів та інтероперабельності з відповідним колом повноважень, закріплених в ст. 11 Закону ППЕР; 3) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сферах кіберзахисту та захисту інформації (ст. 12); 4) держателі реєстрів (орган державної влади, орган місцевого самоврядування або саморегульована організація, що забезпечує створення, функціонування та ведення публічного електронного реєстру і, відповідно, виконує низку закріплених в ст. 13 Закону ППЕР повноважень); 5) адміністратори реєстрів, в тому числі адміністратори публічного електронного реєстру (ст. 14) – юридичні особи публічного права, що забезпечують функціонування та здійснюють адміністрування публічного електронного реєстру, визначені законом або іншим нормативно-правовим актом, згідно з яким створено публічний електронний реєстр); повноваження адміністраторів реєстрів можуть безпосередньо здійснювати держателі реєстрів; 6) публічні реєстратори (ст. 15) – ними можуть бути громадяни України, які відповідають кваліфікаційним

вимогам, визначеним нормативно-правовим актом, згідно з яким створено відповідний реєстр, та перебувають у трудових відносинах з держателем, адміністратором або є фізичними особами - підприємцями чи суб'єктами незалежної професійної діяльності, а також інші особи, які відповідно до законодавства наділені повноваженнями на здійснення реєстраційних дій; повинен мати власний засіб кваліфікованого електронного підпису чи печатки, а у випадках, передбачених законом або іншим актом законодавства, згідно з яким створено відповідний реєстр, публічний реєстратор повинен мати посвідчення публічного реєстратора, форма якого визначається держателем реєстру; 7) створювачі реєстрової інформації/створювачі (ст. 16) – особи, які в межах визначених законом повноважень створюють інформацію про об'єкти реєстру для її внесення до відповідного реєстру; 8) технічні адміністратори реєстрів – юридичні особи публічного права, які в межах та в обсягах, визначених договором, забезпечують супровід, функціонування та адміністрування публічного електронного реєстру); 9) саморегульовані організації, які є держателями відповідних реєстрів; 10) користувачі реєстрової інформації (користувачі) – фізичні або юридичні особи, громадські формування, що користуються реєстровою інформацією у порядку загального доступу, спеціального доступу та/або електронної інформаційної взаємодії між публічними електронними реєстрами; 11) оператори надання доступу до реєстрової інформації – користувачі, уповноважені від імені держателя публічного електронного реєстру здійснювати оброблення реєстрової інформації, у тому числі персональних даних, шляхом надання іншим користувачам доступу до обміну реєстровою інформацією відповідного публічного електронного реєстру через власну інформаційно-комунікаційну систему у випадках та в обсязі, визначених законодавством, згідно з яким створено публічний електронний реєстр; 12) отримувачі реєстрової інформації – користувачі, які відповідно до закону мають право на отримання реєстрової інформації у порядку електронної інформаційної взаємодії публічних електронних реєстрів; 13) поста-

чальники реєстрової інформації – держателі публічного електронного реєстру та/або інформаційно-комунікаційної системи, які відповідно до закону надають отримувачам реєстрову інформацію, що є об'єктом електронної інформаційної взаємодії публічних електронних реєстрів; 14) правоволоділці – особи, інформацію про які (певні правові статуси, майнові або немайнові права, речі і права на них або на інші об'єкти публічних електронних реєстрів) внесено до публічного електронного реєстру;

- ресурси сфери ПЕР: державна електронна платформа (ДЕП) ведення публічних електронних реєстрів – інформаційно-комунікаційна система, призначена для уніфікованого, автоматизованого та стандартизованого процесу створення, адміністрування та ведення публічних електронних реєстрів з використанням загальних принципів проектування, програмування та захисту інформації в публічних електронних реєстрах; інтегрована інформаційна система (ІС) – багатофункціональна інтегрована інформаційно-комунікаційна система, яка забезпечує логічне поєднання електронних інформаційних ресурсів або публічних електронних реєстрів, що належать до організаційної структури суб'єкта ведення відповідної системи, захист інформації, внутрішню та зовнішню інформаційну взаємодію шляхом використання єдиної точки доступу до цієї ІС; реєстрова інформація – інформація (у тому числі інформація з обмеженим доступом), що створюється програмними засобами реєстру на основі реєстрових даних, метаданих та іншої передбаченої цим Законом інформації або їх сукупності; реєстровий номер – унікальний набір даних (послідовність символів), який під час реєстраційних дій автоматично присвоюється програмними засобами реєстру об'єкту такого реєстру та ідентифікує його в цьому реєстрі; реєстрові дані – дані про об'єкт реєстру, які відповідно до законодавства, згідно з яким було створено відповідний реєстр, внесені до відповідної бази даних реєстру при здійсненні реєстраційних дій щодо такого об'єкта; система електронної взаємодії електронних ресурсів (система електронної взаємодії) – інфор-

маційно-комунікаційна система, яка на основі єдиних правил та протоколів обміну даними забезпечує обмін реєстровою інформацією; хеш-структура – структурована та автентифікована розрахункова послідовність символів, що однозначно характеризують набір реєстрових даних щодо об'єкта реєстру;

- правовий режим реєстрової інформації: 1) вимоги: створюється створювачами згідно з видами та джерелами реєстрових даних, визначеними Законом ППЕР та іншими актами законодавства, згідно з якими створено відповідні реєстри (ст. 18); 2) зберігання реєстрової інформації забезпечується держателем та/або адміністратором відповідного реєстру постійно (якщо інше не встановлено законодавством) із обов'язковим застосуванням засобів та технологій резервного копіювання та хешування у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, з дотриманням законодавства про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах; статус (ст. 19): є офіційною (з моменту її внесення до відповідного реєстру), вважається достовірною і може використовуватися державними органами, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами при здійсненні ними повноважень, визначених законом, а також фізичними та юридичними особами при вчиненні правочинів; у разі виявлення фактів, що дають обґрунтовані підстави вважати, що інформація про об'єкт реєстру, внесена до відповідного реєстру, є недостовірною, державні органи, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, треті особи невідкладно повідомляють про такі факти держателя або адміністратора реєстру для проведення перевірки інформації; створення РІ (ст. 20) відбувається шляхом документованої фіксації створювачем у встановлений законодавством спосіб за допомогою технічних та інших засобів (або без таких) юридично значущих фактів, волевиявлень, рішень, дій, подій, натурних, метричних, біологічних, юридичних та інших характеристик (властивостей) та їх змін, які відповідно до цього Закону та нормативно-правових актів, згідно з якими створено відповідні реєстри, визнані об'єктами

відповідних реєстрів, за результатом чого створювач складає відповідний електронний документ для реєстрації такої інформації у відповідному реєстрі, у тому числі з використанням прикладних програмних інтерфейсів реєстру; відтворення РІ (ст. 21) здійснюється на паперових та/або інших матеріальних носіях відповідно до актів законодавства, згідно з яким створено відповідні реєстри; реєстрові дані про об'єкти реєстрів (ст. 22): вичерпний їх набір визначається законом або іншим актом законодавства, згідно з яким створено відповідний реєстр; до набору реєстрових даних про об'єкти Реєстру реєстрів включається інформація про: 1) реєстри (у тому числі про їх програмно-апаратні засоби, включаючи засоби технічного і криптографічного захисту інформації, види їх реєстрових даних та сервісів, види аналітичних даних, які вони формують); 2) держателя реєстру; 3) вимоги до публічних реєстраторів; 4) вимоги до створювачів; 5) адміністратора реєстру; 6) технічного адміністратора реєстру; 7) постачальників; 8) отримувачів;

- дії щодо ПЕР та реєстрової інформації: реєстраційні дії (дії автентифікованого публічного реєстратора в реєстрі щодо реєстрації об'єкта реєстру та внесення даних (змін до них) про зареєстрований об'єкт реєстру, підтверджені накладенням кваліфікованого електронного підпису публічного реєстратора); оброблення реєстрової інформації (дія або сукупність дій з реєстровими даними, зокрема збирання, фіксація, упорядкування, структурування, реєстрація, накопичення, зберігання, використання, адаптація, зміна, відновлення, ознайомлення, псевдоанонімізація, профілювання, знеособлення, розкриття шляхом передачі, поширення або надання доступу в інший спосіб, групування або комбінування, обмеження, видалення або знищення, у тому числі з використанням інформаційно-комунікаційних систем); хеш-логування – автоматичне формування засобами реєстрів хеш-структур під час здійснення реєстраційних дій окремо щодо кожного об'єкта таких дій та збереження їх у публічному реєстрі разом з реєстровим номером; перетворення (ст. 27): ПЕР перетворюється, якщо при ре-

гулюванні суспільних відносин, що виникають при вирішенні економічних, соціальних, правоохоронних або інших завдань, доцільною є зміна організації ведення реєстру та/або статусу реєстру у системі реєстрів відповідно до Закону ППЕР та/або об'єкта (об'єктів) реєстру, що може супроводжуватися зміною його назви та/або призначення відповідного реєстру і кола суб'єктів, які здійснюють повноваження у сфері такого реєстру, та/або інших чинників, зазначених у частині другій статті 26 Закону ППЕР; 2) модифікація (ст. 27): ПЕР модифікується, якщо при регулюванні суспільних відносин, що виникають при вирішенні економічних, соціальних, правоохоронних або інших завдань, виникає потреба в запровадженні нових технологій ведення реєстру, що може призвести або не призвести до зміни чинників, зазначених у частині другій статті 26 Закону ПЕР; припинення (ст. 27): ПЕР припиняється, якщо при регулюванні суспільних відносин, що виникають при вирішенні економічних, соціальних, правоохоронних або інших завдань, втрачається публічний інтерес та публічне значення реєстрації об'єкта (об'єктів) існуючого реєстру;

- обслуговування ПЕР: а) адміністрування реєстрів включає створення, модифікацію, впровадження та супровід програмного забезпечення реєстрів (ст. 37); б) технічне і технологічне забезпечення реєстрів (ст. 38); в) забезпечення захисту реєстрів (ст. 39);

- контроль у сфері реєстрів (ст. 45-46) здійснюється: а) держателями реєстру відповідних реєстрів або іншими уповноваженими суб'єктами, визначеними законом, у тому числі шляхом моніторингу реєстраційних та інших дій, що були здійснені у даному реєстрі чи щодо нього, з метою виявлення порушень порядку ведення реєстрів, створення реєстрової інформації тощо; за результатами проведення перевірок держатель реєстру в разі виявлення порушень порядку ведення реєстру, створення реєстрової інформації тощо приймає вмотивоване рішення про: притягнення до адміністративної відповідальності публічного реєстратора; тимчасове блокування доступу публічного реєстратора до відповідного реєстру; анулю-

вання доступу публічного реєстратора до відповідного реєстру; б) центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері розвитку національних електронних інформаційних ресурсів та інтегрованості за дотриманням держателями реєстрів (їх посадовими особами) законодавства у сфері реєстрів у частині здійснення заходів із створення, функціонування та ведення відповідних реєстрів, організації роботи, пов'язаної з провадженням діяльності з ведення відповідних реєстрів, організації процесів обміну, використання та оприлюднення інформації під час електронної (технічної та інформаційної) взаємодії; за результатами проведення перевірок зазначений орган складає відповідний акт у довільній формі у двох примірниках, який затверджується керівником цього органу; відповідальність при провадженні діяльності у сфері ПЕР (статті – 47-48): особи, що несуть відповідальність: уповноважені у сфері ПЕР органи та суб'єкти у сфері ПЕР; підстава відповідальності: порушення встановлених законодавством вимог у сфері ПЕР; види відповідальності: дисциплінарна, адміністративна, матеріальна (в трудових відносинах), кримінальна, майнова (за заподіяння шкоди, яка підлягає відшкодуванню на підставі судового рішення, що набрало законної сили у встановленому законом порядку); суб'єкти відповідальності – уповноважені органи та суб'єкти (публічний реєстратор, а у визначених законодавством випадках, якщо повноваження публічних реєстраторів безпосередньо здійснюють створювачі – також створювач; держателі, адміністратори реєстрів та технічні адміністратори, користувачі);

- фінансові питання у сфері ПЕР (ст. 49-50): платні засади надання послуг у сфері ПЕР (у вигляді адміністративного збору та сплати державного мита, крім передбачених законом випадків звільнення від такої плати; при цьому плата за послуги, які повністю або частково у визначених законом випадках не входять до складу процедури надання адміністративних послуг, справляється на підставі договорів держателів та/або адміністраторів реєстрів із відповідними

користувачами); фінансове забезпечення функціонування ПЕР.

Надаючи оцінку цифрової зрілості нашої держави як суб'єкта створення, адміністрування, використання, а також – зрілості суб'єктів споживання інформаційно-комунікаційного ресурсу, слід навести наступні аргументи, що дозволяють наголосувати на її належності рівні

Перший аргумент – це отримання нашою країною статусу учасниці програми Європейського Союзу «Цифрова Європа». У вересні 2022 року Україна та ЄС підписали договір про участь України у європейській програмі «Цифрова Європа». У період до 2027 рік, згідно програми, Європейським Союзом виділяються кошти на створення штучного інтелекту, розвиток кібербезпеки, а також – забезпечення раціонального використання цифрових технологій в економіці (в тому числі, сфері господарювання). Внаслідок сучасного праворозуміння законодавцем сфери публічних електронних реєстрів, поруч із іншими факторами, для України стали доступними чотири основні напрями, за якими можна отримати фінансування.

Фахівці їх поїменували наступним чином: Високопродуктивний комп'ютинг – 2,2 млрд євро. Сюди подаються проекти, які обчислюють великі масиви даних для рішень у сфері економіки, охорони здоров'я або оборонної промисловості. Штучний інтелект, дані та хмарні послуги – 2,1 млрд євро. Сюди подаються проекти, які створюють продукти на базі штучного інтелекту для полегшення роботи підприємств, держадміністрацій або дослідницьких установ. Цифрові навички – 580 млн євро. Сюди подаються проекти, які створюють можливості для набуття нових навичок у сфері ІТ. Використання цифрових технологій в економіці та суспільстві – 1,1 млрд євро. Сюди подаються проекти, які впроваджують цифровізацію у бізнесі або у сфері електронного урядування, охорони здоров'я, навколишнього середовища, освіти та культури, технологій Smart City [15].

Аргумент другий – зближення політики України щодо впровадження цифрових технологій, які створюються завдяки Глобаль-

ному реєстру, до світової боротьби з корупцією.

Забезпечення протидії та попередження корупції в економічній сфері стає невід'ємною складовою частиною правового регулювання сфери публічних електронних реєстрів. Країни світу використовують для цієї мети новітні заходи налагодження функціоналу публічних реєстрів із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Зокрема, глобальний публічний електронний реєстр розглядається як глобальний стандарт досягнення результативності.

Важливим векторним напрямом досягнення соціальної спрямованості законодавства про публічні реєстри слід визнати його зорієнтованість на досягнення соціально-значущих наслідків у глобальному просторі. Йдеться про значимість запобігання корупції у сфері господарювання. Приєднання України до ініціативи Transparency International щодо сприяння прозорості та запобігання корупції зобов'язує забезпечити доступність інформації у публічному просторі про реальних власників компаній. Глобальний реєстр бенефіціарних власників [16] об'єднує країни, що беруть на себе зобов'язання забезпечити передачу до зазначеного Реєстру відомості про бенефіціарних власників компаній, відомості про які містяться в їх державних реєстрах юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та тому подібні. Утворення реєстру відбулося за результатами роботи Лондонського антикорупційного саміту (Anti-corruption Summit). Він був проведений 12 травня 2016 року у м. Лондоні та стрімко набуває популярності.

Інноваційна орієнтованість реєстру відомостей про бенефіціарних власників компаній дозволяє протиставити маніпуляціям із приховування об'єктів власності такого дієвого запобіжника корупції як доступність інформації про реальних власників компаній. Але – лише за умови, що інноваційна орієнтованість позбавлена соціальних пасток. Наприклад, соціальною пасткою є ускладнений доступ до реєстрової інформації системного характеру громадян та представників бізнесу. У деяких країнах їх доступ взагалі не передбачений. Також виправданими слід визнати нарікання на

низьку дієвість контролю за верифікацією даних про власників компанії. Зокрема, щодо всієї структури права власності на компанію. Потребує деталізації характер впливу власника (прямий або непрямий контроль), а також – розмір частки статутного капіталу або відсоток права голосу бенефіціарів тощо. Має конкретизуватися інформація відносно наявності операційної діяльності компаній, відомості про які наповнюють Глобальний реєстр.

В нашій країні зазначені соціальні пастки усуваються разом з міжнародними партнерами шляхом забезпечення відповідності даних, які містяться в українських реєстрах Стандарту даних про бенефіціарну власність (BODS). Вимоги Стандарту – відповідність ключовим критеріям якості, прозорості та здатності до машинного зчитування. Наприклад, за пілотною програмою «OpenOwnership» відбулося технічне супроводження підготовки низки концептуальних документів та розробки необхідної законодавчої бази для подальшої безпосередньої регулярної передачі якісно вивірених даних про реальних власників компаній з ЄДР до Глобального реєстру бенефіціарних власників.

Єдність методології створення, ведення, адміністрування, реєстрації та взаємодії реєстрів країн, які приєдналися до Глобального реєстру, потребує більш детального окремого регулювання кожною країною контролю у сфері публічних реєстрів. Отже визнання країн дійсно цивілізованими суб'єктами глобального інформаційного простору можливо лише за наявності інституціонально виправданого та адекватно сформованого ресурсу контролю за відносинами у системі публічних реєстрів. Зокрема, йдеться про функції контролю за виконанням єдиних вимог щодо створення, обміну, зберігання, виправлення та виконання формату відомостей відповідних базових реєстрів кожною з країн, яка приєднується до Глобального реєстру бенефіціарних власників.

Приєднання України до ініціативи Transparency International щодо сприяння прозорості та запобігання корупції зобов'язує забезпечити доступність інформації у публічному просторі про реальних влас-

ників компаній. Глобальний реєстр бенефіціарних власників [16] об'єднує країни, що беруть на себе зобов'язання забезпечити передачу до зазначеного Реєстру відомості про бенефіціарних власників компаній, відомості про які містяться в їх державних реєстрах юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та тому подібні. Утворення реєстру відбулося за результатами роботи Лондонського антикорупційного саміту (Anti-corruption Summit). Він був проведений 12 травня 2016 року у м. Лондоні та стрімко набуває популярності.

Інноваційна орієнтованість реєстру щодо відомостей про бенефіціарних власників компаній дозволяє протиставити маніпуляціям із приховування об'єктів власності такого дієвого запобіжника корупції як доступність інформації про реальних власників компаній. Але – лише за умови, що інноваційна орієнтованість позбавлена соціальних пасток. Наприклад, соціальною пасткою є ускладнений доступ до реєстрової інформації системного характеру громадян та представників бізнесу. У деяких країнах їх доступ взагалі не передбачений. Також виправданими слід визнати нарікання на низьку дієвість контролю за верифікацією даних про власників компаній. Зокрема, щодо всієї структури права власності на компанію. Потребує деталізації характер впливу власника (прямий або непрямий контроль), а також – розмір частки статутного капіталу або відсоток права голосу бенефіціарів тощо. Має конкретизуватися інформація відносно наявності операційної діяльності компаній, відомості про які наповнюють Глобальний реєстр.

В нашій країні зазначені соціальні пастки усуваються разом з міжнародними партнерами шляхом забезпечення відповідності даних, які містяться в українських реєстрах Стандарту даних про бенефіціарну власність (BODS). Вимоги Стандарту – відповідність ключовим критеріям якості, прозорості та здатності до машинного зчитування. Наприклад, за пілотною програмою «OpenOwnership» відбулося технічне супроводження підготовки низки концептуальних документів та розробки необхідної законодавчої бази для подальшої безпосередньої

регулярної передачі якісно вивірених даних про реальних власників компаній з ЄДР до Глобального реєстру бенефіціарних власників. Участь в Глобальному реєстрі має потенціал суттєвого поліпшення іміджу держави на міжнародній арені. Також приєднання України до ініціативи Transparency International щодо сприяння прозорості та запобігання корупції здатне сприяти підвищенню позицій нашої країни в рейтингу Світового Банку «Ведення Бізнесу» («Doing Business»).

Обидва аргументи дозволяють констатувати високий рівень цифрової зрілості нашої держави, але й показують проблеми реалізації функцій держави внаслідок недостатнього рівня цифрової грамотності суспільства.

Висновки:

1. Прийняття ґрунтового Закону ППЕР свідчить про вдосконалення використання надбань цифровізації у сфері публічних реєстрів та пов'язаної з нею сфери адміністративних послуг, а також про вдосконалення законодавства, що регулює відносини у сферах застосування публічних електронних реєстрів – економіці, земельних відносин, медичній та інших сферах життя суспільства.

2. Публічні електронні реєстри є універсальним правовим механізмом, що використовується в основних сферах суспільного буття, забезпечуючи на базі цифрових технологій надання адміністративних послуг щодо формування, зберігання, отримання інформації про об'єкти реєстрів, необхідної для функціонування учасників відносин у певних сферах, вчинення ними юридично значущих дій, контролю за використанням відповідних ресурсів тощо.

3. Закон ППЕР – важлива складова законодавства про цифровізацію з огляду використання цифрових технологій на всіх етапах «життя» публічних реєстрів.

4. Універсальність правового механізму формування та використання публічних електронних реєстрів з точки зору їх застосування в основних сферах суспільного життя, використовувані при цьому ресурси (інформація, цифрові технології, включно з цифровою платформою), принципи та

суб'єкти державного регулювання та контролю (Уряд, спеціально уповноважені органи, виконавці, користувачі), проблема кіберзахисту та ін. свідчать не лише про їх виключно важливу роль в суспільних відносинах, а й про чільне місце у сфері цифровізації, що, своєю чергою, зумовлює закріплення основних засад цифровізації, притаманних для всіх сфер застосування цифрових технологій (а не лише сфері ПЕР) в акті, що має визначати ключові положення цифровізації в Україні – Цифровому кодексі, про прийняття якого йде мова якого вже кілька років [17].

5. Серед проблем, що гостро постали в умовах повномасштабної російської агресії проти України, є необхідність посилення кіберзахисту державних електронних ресурсів, включно з публічними електронними реєстрами, що відіграють важливу роль в суспільному житті України.

Література:

1. Про публічні електронні реєстри: Закон України від 18.11.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1907-20#Text> (дата звернення: 08.11.2022).
2. Костенко О.В. Проблеми правового регулювання та розвиток кібернетичної безпеки України на сучасному етапі. *Інформація і право*. 2019. № 3(30). С. 96-104.
3. Шаповалова О. В. Значущість реєстрів при правовій організації контролю у сфері господарювання. *Сучасні проблеми розвитку права та економіки в інноваційному суспільстві*: зб. наук. праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції, 20 березня 2020 року. Велико-Тирново, Болгарія: ACCESS PRESS, 2020. С. 209-215. URL: <https://openarchive.nure.ua/handle/document/13036>.
4. Криківська І. Нормативно-правове регулювання впровадження та використання цифрових технологій у сфері надання адміністративних послуг. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки» Т. 7. № 2. 2020. С. 162-165. <http://doi.org/10.23939/law2020.26.162>.
5. Маматова Т., Сидоренко Н. Система адміністративних послуг в Україні: особливості правового регулювання. *Аспекти державного управління*. 2020. № 8 (6), С. 164-177. <https://doi.org/10.15421/1520115>
6. Oksana M. Vinnyk, Dmytro V. Zadykhaylo, Olena M. Honcharenko, Olga V. Shapovalova, Nino B. Patsuriia. Economic and Legal Policy of the State in the Field of Digital Economy. *International Journal of Criminology and Sociology*, 2021. Vol. 10. P. 383-392.
7. OECD (2022): Administrative Service Delivery during War Time. 04 October 2022. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/23d5a973-en.pdf?> (дата звернення 29.11.2022).
8. OECD (2022): Державне врядування в Україні: наслідки війни Росії. *Відповіді політики. Україна: вирішення політичних викликів*. URL: <https://www.oecd.org/ukraine-hub/en/> (дата звернення 29.11.2022).
9. Єдині та державні реєстри. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_22253 (дата звернення: 29.11.2022).
10. Питання ведення Реєстру постачальників електронних комунікаційних мереж та послуг: постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку від 20.04.2022 № 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0502-22#text> (дата звернення: 29.11.2022).
11. Порядок розгляду документів про включення індустріального (промислового) парку до Реєстру індустріальних (промислових) парків: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 19 січня 2022 р. № 25. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/25-2022-%D0%BF#n36> (дата звернення: 29.11.2022).
12. Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення: затв. Наказом Генерального прокурора від 30.06.2020 № 298. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#Text> (дата звернення: 29.11.2022).
13. Про адміністративні послуги: Закон України від 6 вересня 2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17?find=1&text=%D1%80%D0%B5%D1%94%D1%81%D1%82%D1%80#Text> (дата звернення: 03.12.2022).
14. Положення про Єдиний державний веб-портал електронних послуг. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-%D0%BF#Text> (03.12.2022).
15. Скрипін В. Україна долучилася до програми «Цифрова Європа» – з бюджетом 7,5 млрд євро....<https://itc.ua/ua/novini/ukrayina-doluchilasya-do-programi-tsfirova-yevropa-z-byudzhetom-7-5-mlrd-yevro-na-superkomp-yuteri-shtuchnij-intelekt-kiberbezpeku-ta-shhe-dva-tsfirovi-napryamki/>.
16. Who controls, influences, or benefits from a company? 2020. *Open Ownership Register*.

<https://register.openownership.org/> (дата звернення: 20.01.2020).

17. Цифрова адженда України – 2020 (проект) («Цифровий порядок денний» – 2020) Концептуальні засади (версія 1.0) Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 року. Грудень, 2016. URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf> (дата звернення: 25.07.2022).

References:

1. Pro publichni elektronni reyestry: Zakon Ukrainy vid 18.11.2021 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1907-20#Text> (дата звернення: 08.11.2022).

2. Kostenko O.V. Problemy pravovoho rehulyuvannya ta rozvytok kibernetichnoyi bezpeky Ukrainy na suchasnomu etapi. Informatsiya i pravo. 2019. № 3(30). S. 96-104.

3. Shapovalova O. V. Znachushchist' reyestriv pry pravoviy orhanizatsiyi kontrolyu u sferi hospodaryuvannya. Suchasni problemy rozvytku prava ta ekonomiky v innovatsynomu suspil'stvi: zb. nauk. prats' za materialamy Mizhnarodnoyi naukovopraktychnoyi konferentsiyi.; 20 bereznya 2020 roku. Velyko-Tyrmovo, Bolhariya: ACCESS PRESS, 2020. S. 209-215. URL: <https://openarchive.nure.ua/handle/document/13036>.

4. Krykavs'ka I. Normatyvno-pravove rehulyuvannya vprovadzhennya ta vykorystannya tsyfrovyykh tekhnolohiy u sferi nadannya administratyvnykh posluh. Visnyk Natsional'noho universytetu «L'vivs'ka politekhnika». Seriya: «Yurydychni nauky» T. 7. № 2. 2020. S. 162-165. <http://doi.org/10.23939/law2020.26.162>.

5. Mamatova T., Sydorenko N. Systema administratyvnykh posluh v Ukraini: osoblyvosti pravovoho rehulyuvannya. Aspekty derzhavnoho upravlinnya. 2020. № 8 (6), S. 164-177. <https://doi.org/10.15421/1520115>

6. Oksana M. Vinnyk, Dmytro V. Zadykhaylo, Olena M. Honcharenko, Olga V. Shapovalova, Nino B. Patsuriia. Economic and Legal Policy of the State in the Field of Digital Economy. International Journal of Criminology and Sociology, 2021. Vol. 10. R. 383-392.

7. OECD (2022): Administrative Service Delivery during War Time. 04 October 2022. URL:

<https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/23d5a973-en.pdf?> (дата звернення 29.11.2022).

8. OECD (2022): Derzhavne vryaduvannya v Ukraini: naslidky viyny Rosiyi . Vidpovidi polityky. Ukrayina: vyrishennya politychnykh vyklykiv. URL: <https://www.oecd.org/ukraine-hub/en/> (дата звернення 29.11.2022).

9. Yedyni ta derzhavni reyestry. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_22253 (дата звернення: 29.11.2022).

10. Pytannya vedennya Reyestru postachal'nykh elektronnykh komunikatsiynykh merezh ta posluh: postanova Natsional'noyi komisiyi, shcho zdiysnyuye derzhavne rehulyuvannya u sferakh elektronnykh komunikatsiy, radiochastotnoho spektra ta nadannya posluh poshtovoho zv'yazku vid 20.04.2022 № 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0502-22#text> (дата звернення: 29.11.2022).

11. Poryadok roz'hlyadu dokumentiv pro vklyuchennya industrial'noho (promyslovoho) parku do Reyestru industrial'nykh (promyslovykh) parkiv: zatv. postanovoyu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 19 sichnya 2022 r. № 25. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/25-2022-%D0%BF#n36> (дата звернення: 29.11.2022).

12. Polozhennya pro Yedynny reyestr dosudovykh rozsliduvan', poryadok yoho formuvannya ta vedennya: zatv. Nakazom Heneral'noho prokurora vid 30.06.2020 № 298. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#Text> (дата звернення: 29.11.2022).

13. Pro administratyvni posluhy: Zakon Ukrainy vid 6 veresnya 2012 roku. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17?find=1&text=%D1%80%D0%B5%D1%94%D1%81%D1%82%D1%80#Text> (дата звернення: 03.12.2022).

14. Polozhennya pro Yedynny derzhavnyy vebportal elektronnykh posluh. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-%D0%BF#Text> (03.12.2022).

15. Skrypin V. Ukrayina doluchylasya do prohramy «Tsyfrova Yevropa» – z byudzhetom 7,5 mlrd yevro.....<https://itc.ua/ua/novini/ukrayina-doluchilasya-do-programi-tsfrova-yevropa-z-byudzhetom-7-5-mlrd-yevro-na-superkomp-yuteri-shtuchnij-intelekt-kiberbezpeku-ta-shhe-dva-tsfrovi-napryamki/>.

16. Who controls, influences, or benefits from a company? 2020. Open Ownership Register. <https://register.openownership.org/> (data zvernennya: 20.01.2020).

17. Tsyfrova adzhenda Ukrainy – 2020 (proekt) («Tsyfrovyu poriadok dennyy» – 2020) Kontseptual'ni zasady (versiya 1.0) Pershocherhovi sfery, initsiatyvy, proekty «tsyfrovizatsiyi» Ukrainy do 2020 roku. Hruden', 2016. URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf> (data zvernennya: 25.07.2022).

Vinnik O.M., Shapovalova O.V. Legal support of the sphere of public electronic registers. – Article.

The article is devoted to the problems of legal regulation of relations in the field of public electronic registers. The extremely important role of these registers in the conditions of civil society, which should ensure the transparency of socially important relations in various spheres of public life (economy, land and agrarian relations, health care, education, in the provision of administrative services, etc.), control over compliance requirements established by law regarding register objects, protection of rights and legitimate interests of right holders and users of register information. The provisions of the Law of Ukraine «On Public Electronic Registers» are analyzed. Its role in the system of legislation regulating digitalization relations is determined, as it contributes to the systematization of this legislation. In view

of the universality of the use of public electronic registers from the point of view of their application in all major spheres of social life, as well as the use of digitalization assets (digital platform, in particular), it is proposed to enshrine the key provisions regarding such registers in the Digital Code of Ukraine, the issue of its adoption was violated several years ago.

Key words: public electronic registers, digitization; administrative services, digital economy, systematization of digitalization legislation.

Авторська довідка:

Вінник Оксана Мар'янівна, докторка юридичних наук, професорка, членкиня-кореспондентка НАПрН України, головна наукова співробітниця відділу міжнародного приватного права та порівняльного правознавства НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9397-5127>.

Шапалова Ольга Вікторівна, докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри господарського права Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля МОН України, провідна наукова співробітниця відділу правового забезпечення галузевого інноваційного розвитку НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8813-3849>.

Стаття надійшла до редакції: 16 червня 2023 р.